

DOKUMENTACE ZÁVĚREČNÉ PRÁCE

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

BRNO UNIVERSITY OF TECHNOLOGY

FAKULTA VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

FACULTY OF FINE ARTS

ATELIÉR SOCHAŘSTVÍ 2

SCULPTURE STUDIO 2

VRŮSTÁNÍ

COALESCENCE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

BACHELOR'S THESIS

AUTOR/KA PRÁCE

AUTHOR

Karolína Lubovská

VEDOUCÍ PRÁCE

SUPERVISOR

prof. akad. soch. Jan Ambrůz

BRNO 2022

OBSAH DOKUMENTACE:

TEXTOVÁ ČÁST	s. 4–7
OBRAZOVÁ ČÁST	s. 8–17

TEXTOVÁ ČÁST.....	4
1. Anotace bakalářské práce	4
2. Motivační úvod.....	6
3. Popis díla	6
4. Kontextualizace práce	7
OBRAZOVÁ ČÁST	8

TEXTOVÁ ČÁST

1. Anotace bakalářské práce

„Divočina tu již byla, než přišli lidé. Pustina – což bylo kdysi totéž – je teď něco jiného: pěstění, které zdivočelo.“¹

Tématem mé bakalářské práce je výzkum a sledování krajiny v okolí jihomoravské obce Bavorý. Konkrétně se soustředím na jeden pozemek nazývaný Růžová, kde se nachází pozůstatek pramene potoka. Dále se dotýkám problematiky zasazení instalace již mrtvého přírodního prvku, jímž je uschlá vinná réva, do člověkem vytvořeného prostředí.

Nejdříve jsem se soustředila na teoretický výzkum lokality pomocí porovnávání současných a historických map a leteckých snímků pro zasazení dané oblasti do historicko-geografického kontextu. Informace jsem také sbírala od lokálních pamětníků, jako jsou moji prarodiče, kteří v Bavorých sídlí již několik desítek let a vlastní vinohrady v okolí obce včetně viniční tratě Růžová. Zjištění z tohoto průzkumu mi umožnila nahlédnout do proměn, jímž krajina podléhala v průběhu let.

V rámci výzkumu krajiny jsem se také věnovala pokusu o obnovu ovocného sadu patřícího mé rodině, kde jsem vysadila ovocné stromky do původního rastru po stromech, které časem uschly. Toto mi také dovolilo se přiblížit krajině a lépe ji poznat.

Dále jsem při výzkumu porovnávala snímky a mapy ze tří různých časových období, a sice: snímky téměř současné, snímky pořízené v padesátých letech dvacátého století a císařské otisky, což jsou mapy, které byly na Moravě zakreslovány ve dvacátých a třicátých letech devatenáctého století. Na základě zjištěných informací jsem se dozvěděla, že v nejnižším bodu pozemku Růžová, který je z velké části zaplněný vinohrady, dříve pramenil potok, který zaniknul kvůli pozemkovým úpravám prováděným ve dvacátém století. Takových toků bylo v okolí Bavor dříve několik, ale valná většina z nich buď vyschla, nebo byla zničena právě neohledupnými zásahy do krajiny. Dnes je na místě bývalého pramene vyhloubená jáma dosahující do hloubky přibližně dvou metrů, v níž se objevuje podzemní voda. Protože už neodtéká pryč, vytváří zde voda malou tůň, která funguje jako napajedlo pro zvěř. Toto

¹ SHEPHEARD, Paul. *Pěstěná divočina neboli Co je krajina?* 1. vyd. Zlín: Archa, 2016, s. 25.

prostředí představuje střípek nenarušené přírody obklopené přírodou industrializovanou. Sledováním aktivit kolem této oázy se věnuji i v jedné části své práce.

Stejně jako vodní toky i vinná réva v této oblasti v posledních desetiletích bojuje se zvýšeným suchem. Přes veškerou snahu vinařů však část rostlin vždy uschne. V druhé části své práce se soustředím na tvorbu instalace právě z uschlé vinné révy. Vinohrady jsou bezpochyby velmi důležitým prvkem jihomoravské krajiny a v rámci výzkumu pro svou práci jsem se soustředila na zjištění historického pozadí pěstování vinné révy na Mikulovsku.

Oblast v okolí Mikulova byla největším vinařským centrem již ve středověku, nejstarší dochovaná zmínka o vinohradech se datuje k roku 1237, kde se mluví o vinicích u vesnice Mušov.² Během dalších stovek let vinařství v této oblasti vzkvétalo až do začátku dvacátého století. V roce 1930 zde však počet vinic dosáhl svého historického minima. Příčinou poklesu byl révokaz.³ Na snímku krajiny z padesátých let je jasně vidět, že zde v té době nebyly téměř žádné vinice v porovnání se snímkem ze současnosti.

Velký vliv na dnešní podobu vinic má také změna v přístupu k pěstování vinné révy, a tudíž i změna její krajinnotvorné funkce. Přístup se zásadně proměnil na počátku dvacátého století, kdy se viniční řádky začaly vést na drátě. Do té doby se vždy na podzim odnášely kůly s přichycenou vinnou révou pryč z vinohradu. Tato nová technika změnila podstatu vinohradu v krajině, jenž se stal její celoroční součástí.⁴ Vinice je tedy trvalým krajinným prvkem, který je na jednu stranu přírodní, ale na druhou je industrializován, organizován a manipulován člověkem k růstu v linii, aby mu přinesl co možná nejvyšší užitek. Ve své práci se snažím reagovat na tuto problematiku prostřednictvím způsobu instalace uschlých rostlin vinné révy přemístěných ze svého přirozeného prostředí do „galerijního prostoru“. Nechci přitom imitovat organizaci růstu této rostliny, ale prostřednictvím svobodnější skladebnosti nalézt nový vizuální potenciál, který tyto specifické rostliny nesou.

² CZAJKOWSKI, Petr – HOMOLA, Aleš – MARKEL, Martin – PONEŠOVÁ, Barbora – SVOBODA, František. *Krajina jako dílo. Barokní krajinou od Mikulova po Znojmo*. 1. vyd. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně – Fakulta architektury Vysokého učení technického v Brně – Ekonomicko-správní a Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2016, s. 98.

³ Tamtéž, s. 114.

⁴ Tamtéž.

2. Motivační úvod

Téma krajiny u Mikulova je mi velmi blízké, neboť velká část mé rodiny sídlí v Bavorech. Jsou to vinaři a jsem tedy obeznámena s procesem celoroční péče o rostliny až po sběr hroznů. Svou prací se snažím nahlížet na vinnou révu jiným pohledem, než jen jako na surovinu pro výrobu vína a předmět exploatace.

Můj dědeček je vinař a zároveň také myslivec. Instalací fotopasti se – pasivním způsobem a v roli pozorovatele – snažím přiblížit jeho poslání, jímž je úsilí o zachování rovnováhy v přírodě. Tohoto se snažím dosáhnout prostřednictvím nahrávání nerušeného života zvířat, která jsou stejně jako vinná réva neoddělitelnou součástí zdejší krajiny.

3. Popis díla

Pro možnost pozorování aktivity u vyústění podzemní vody jakožto odříznutého ostrůvku autonomní přírody jsem použila fotopast nainstalovanou na nedalekém stromě. Fotopast je nastavená na aktivaci pohybem, přičemž pořídí vždy jednu fotografii a poté desetivteřinové video. Výsledkem je pak celistvá nahrávka místního dění, kterou budu prezentovat společně s konečnou instalací.

V rámci přípravy na finální instalaci jsem na bílo vymalovala maringotku, která se také nachází na pozemku, s nímž pracuji. Vymalováním tohoto prostoru jsem se chtěla přiblížit k čistšímu prostředí, které kontrastuje s místem, v němž je maringotka umístěna. Interiér přetřený na bílo posiluje dojem získaný z průhledu okny, jež se nacházejí v každé stěně maringotky. Okenní otvory rámuji jedinečný pohled do okolní krajiny: ze dvou stran je vidět vinohrad, z další zarostlý les a z poslední pak jáma s pozůstatkem vodního pramene.

Jako předstupeň další fáze své práce jsem v interiéru maringotky nestrukturovaným způsobem nainstalovala uschlou vinnou révu. Ukázalo se, že prostor maringotky je příliš malý, omezoval možnosti přístupu k instalaci a nedal naplno vyniknout jedinečností této specifické dřeviny. Přestože jsem se snažila dosáhnout kontrastního prostředí vyčištěním a vybělením interiéru maringotky, pro přesvědčivější vyznění instalace – její dynamičnosti a expresivity –, bylo třeba révu zcela vyjmout z přirozeného prostředí. Další fázi své práce proto realizuji v prostorách ateliéru, simulujících „čistý galerijní prostor“, kde prostřednictvím nestrukturovaného umístování uschlé révy vytvořím rozměrnější instalaci. Prostor „white

cube“ nabízí možnost prezentovat vinnou révu v pro ni naprosto nepřírodném uspořádání a současně podtrhuje silně organizovanou strukturalizaci, jíž je tato rostlina za života vystavena. Větší prostor poskytuje rovněž odstup a možnost obcházení a vnímání instalace z mnoha pohledů, díky čemuž dochází k neustálé vizuální proměně a k pomyslnému sčítání rostlinných linií v nový celek evokující například bizarní dynamické figurální kompozice.

4. Kontextualizace práce

Má tvorba směřovala k tématu krajiny obklopující obci Bavory a k materiálům s ní spojeným už v předchozích letech. V roce 2020 jsem vytvořila sochu za použití materiálů, které vinaři běžně využívají pro stavbu řádků ve vinohradě, k uchycení rostlin a celkově k pěstování vinné révy: roxorové tyče, dráty a provázky. Další rok jsem se soustředila na tvorbu světelné instalace ve formě natažení LED pásky ve vinohradě.

Má bakalářská práce mi umožnila se tomuto prostředí a materiálům s ním spojeným věnovat hlouběji a prozkoumat také historii a stávající stav této krajiny, k níž jsem následně přistoupila v roli pozorovatele sledujícího každodenní dění u napajedla reprezentujícího čistou přírodu, a jednak v roli tvůrkyně nakládající se suchou vinnou révou coby mrtvým přírodním elementem.

Podobným tématem práce se zabývá například Libor Novotný, který se systematicky věnuje přírodním procesům, které dává do souvislostí s dalšími fenomény současného přetechnizovaného světa.⁵ Tento přístup k tvorbě mě inspiroval k práci s přírodním materiálem v souvislosti s civilizovaným industrializovaným světem a následným nakládání s tímto materiálem způsobem umožňujícím zvýraznění kontrastu mezi těmito dvěma póly.

⁵ NOVOTNÝ, Libor, KNOFLÍČEK, Tomáš. *Libor Novotný, Poznámky k inteligenci větve*. In: *kaple.kzvalmez.cz* [online]. Kulturní zařízení města Valašského Meziříčí, ©2022. Dostupné z: <https://kaple.kzvalmez.cz/udalost/368-libor-novotny-/>

Růžová, rok 1953 (zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>)

Růžová, současnost (zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>)

Pohled na viniční trať Růžová

Pozemek s maringotkou a jámou s pramenem

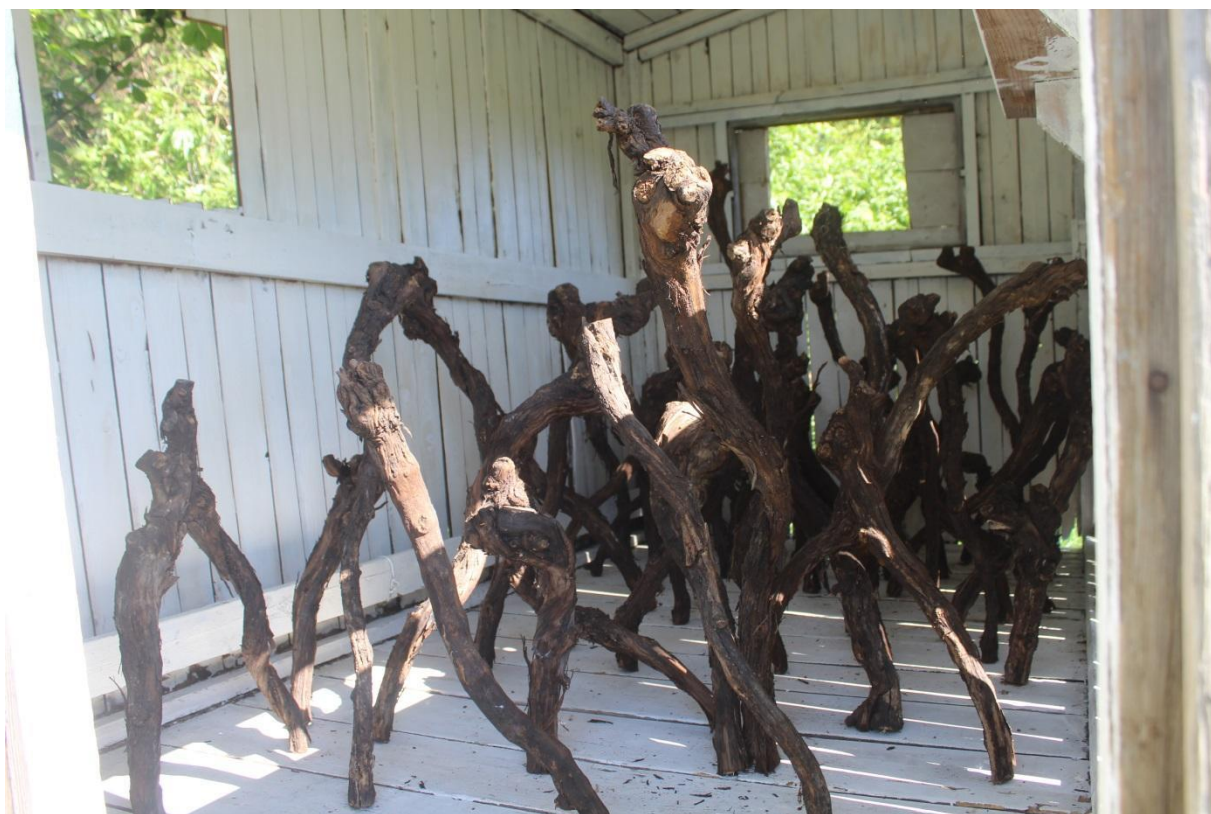
Jáma s pramenem

Nainstalovaná fotopast

Fotografie z fotopasti

Vrůstání (fáze 1), 2022, instalace, uschlá vinná réva, přibližné rozměry prostoru 300 x 200 cm

Vrůstání (fáze 1), detail

Detail vinné révy

Průhled a instalace *Vrůstání* (fáze 1)

Interiér maringotky a instalace *Vrůstání* (fáze 1)

Vrůstání (fáze 1)

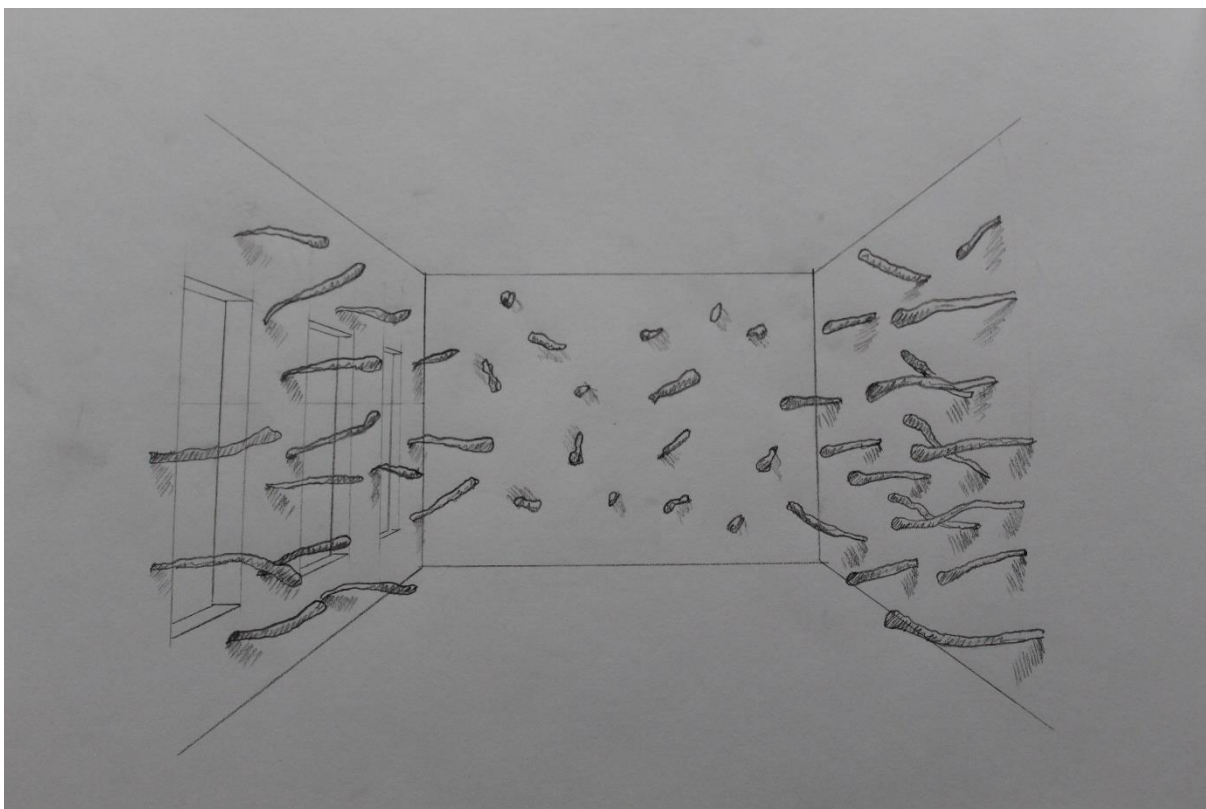
Průhled východním oknem

Průhled západním oknem

Průhled severním oknem

Skica, návrh instalace

POUŽITÁ LITERATURA

CZAJKOWSKI, Petr – HOMOLA, Aleš – MARKEL, Martin – PONEŠOVÁ, Barbora – SVOBODA, František. *Krajina jako dílo. Barokní krajinou od Mikulova po Znojmo*. 1. vyd. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně – Fakulta architektury Vysokého učení technického v Brně – Ekonomicko-správní a Filozofická fakulta Masarykovy univerzity, 2016. 347 s. ISBN: 978-80-87967-08-9.

SHEPHEARD, Paul. *Pěstěná divočina neboli Co je krajina?* 1. vyd. Zlín: Archa, 2016. 201 s. ISBN: 978-80-87545-41-6.